

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ІННОВАЦІЙНОЇ
ОСВІТИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
РОБОТИ
з дисципліни
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО РІВНЯ БАКАЛАВР
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ
ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ДЕННОЇ, ЗАОЧНОЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ

Дніпро
2022

Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи з дисципліни «Міжнародне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти денної та заочної форм навчання/укладач: Микитчук Н.М.. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ України, 2022. 30 с.

УКЛАДАЧ:

Наталія МИКИТЧУК, канд.іст.наук, доцент кафедри міжнародних відносин.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Елеонора СКІБА, професор кафедри гуманітарних дисциплін та психології поліцейської діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, д. філософ. н., професор.

Таміла ГРАЧЕВСЬКА, доцент кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, канд.іст.наук, доцент.

Розглянуто на засіданні кафедри міжнародних відносин «11» січня 2022 р., протокол № 6

Рекомендовано Навчально-методичною радою університету «17» лютого 2022 р., протокол № 6

ВСТУП

Дисципліна «Міжнародне право» є обов'язковим компонентом Освітньої програми спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Метою навчальної дисципліни є формування теоретичних знань щодо особливостей, основних понять, категорій, інститутів та галузей міжнародного права.

Згідно з вимогами освітньої програми після вивчення курсу «Міжнародне право» здобувачі повинні знати:

- найважливіші категорії і поняття міжнародного права;
- методологію аналізу міжнародно-правових джерел;
- природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці;
- принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

вміти:

- використовувати інструментарій міжнародного права в практичних дослідженнях;
- застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови;
- розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

Обсяг Навчальної дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах» для ЗВО групи Б-МВ-041 складає 120 годин (4 кредити ЄКТС) із яких: 44 аудиторних (14 лекцій, 14 семінарів та 16 практичних занять) та 76 години індивідуальної та самостійної роботи.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Проблема визначення міжнародного права. Характерні риси міжнародно-правової системи в порівнянні з внутрішньодержавною системою права. Предмет та об'єкт правового регулювання. Система сучасного міжнародного права, його галузі та інститути. Загальносистемні інститути міжнародного права. Інтегральне, «міжгалузеве» регулювання складноструктурованих міжнародних відносин. Поділ норм права: імперативні; диспозитивні; матеріальні; процесуальні; універсальні; регіональні; партикулярні; принципи; чітко визначені норми; невизначені; альтернативні; факультативні. Взаємовплив міжнародного та внутрішньодержавного права. Функції міжнародного права. Формальні джерела міжнародного права. Форми прояву практики міжнародних організацій. Форми прояву практики держав. Особливості регулювання міжнародних відносин міжнародними звичаями. Рішення міжнародних органів та організацій. Використання міжнародно-правової доктрини як джерела міжнародного права. Проблеми сучасного міжнародного права.

Основні поняття

Об'єкт міжнародного права - все те, з приводу чого суб'єкти міжнародного права вступають у правовідносини на основі принципів і норм міжнародного права. Об'єктом можуть бути: матеріальні та нематеріальні блага; дія або утримання від дії. При цьому під матеріальними і нематеріальними благами, невіддільними від них інтересами держав маються на увазі, наприклад, загальний мир і безпека народів, взаємовигідне економічне та інше співробітництво, культурний розвиток народів. Цей перелік не є вичерпним.

Предмет міжнародного права - комплекс суспільних відносин, які складаються між суб'єктами міжнародного права: державами, міжнародними організаціями та деякими іншими, які за своїм характером і змістом виходять за межі компетенції та юрисдикції окремої держави. Такі відносини стають об'єктом спільної компетенції і юрисдикції кількох держав або міжнародної спільноти в цілому.

Джерела міжнародного права – 1) певна сукупність об'єктивно існуючих умов (обставин), що породжують право; 2) правові форми, в котрих закріплюються правила поведінки. Офіційний характер джерела міжнародного права можуть набувати у двох випадках: 1) через правотворчість, коли суб'єкти міжнародного права схвалюють договори, котрі вміщують норми права або рекомендації міжурядових організацій "opinio juris"; 2) через санкціонування, коли суб'єкти міжнародного права схвалюють звичаєві норми, надають їм юридичної сили.

План семінарського заняття

1. Поняття, система міжнародного права.

2. Функції міжнародного права, їх характерні особливості.
3. Джерела міжнародного права.
4. Проблеми сучасного міжнародного права.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. У міжнародно-правовій системі утворюють норми-

- А. суб'єкти права
- Б. законодавчі органи
- В. судові органи
- Г. об'єкти права

2. Порядок розташування принципів і норм у логічній послідовності або за предметом регулювання – це

- А. предмет міжнародного права
- Б. система міжнародного права
- В. інститути міжнародного права
- Г. принципи міжнародного права

3. Рішенням Віденської конвенції про право міжнародних договорів встановлено

- А. держави не мають права посилалися на внутрішнє законодавство для виправдання невиконання міжнародного договору.
- Б. держави мають права посилалися на внутрішнє законодавство для виправдання невиконання міжнародного договору.
- В. відповіді А та Б
- Г. немає правильної відповіді

4. Функції інформаційного порядку забезпечує

- А. внутрішньодержавним правом, політикою, мораллю, релігією, етикою
- Б. стабілізацію, зміцнення й забезпечення відносин між суб'єктами міжнародного права
- В. знаннями про зміст міжнародно-правових актів, вплив на формування міжнародно-правової свідомості
- Г. немає правильної відповіді

5. Процесуальний механізм міжнародно-правового регулювання регулює

- А. основні ідеї, узагальнені правила вищої юридичної сили
- Б. сам процес створення і застосування міжнародного права
- В. конкретні відносини між суб'єктами права
- Г. відносини між правовими системами держав

6. Структурними компонентами галузей міжнародного права є

- А. інститути права
- Б. «міжгалузеве» регулювання
- В. А і Б
- Г. немає правильної відповіді

7. Комплекс однорідних норм певного функціонального призначення-це

- А. профільна галузь
- Б. система міжнародного права
- В. галузь міжнародного права
- Г. принципи міжнародного права

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізувати Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945.
2. Підготувати презентацію на тему «Джерела міжнародного права».

ТЕМА 2. ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Проблема визначення статусу принципів у міжнародному праві. Характеристика основних принципів міжнародного права. Правова природа основних принципів МП. Джерела кодифікації основних принципів МП. Статут ООН від 26 червня 1945 року. Принцип, відповідно до якого держави утримуються в своїх міжнародних зносинах від погрози силою. Принцип, відповідно до якого держави вирішують свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир. Принцип, що стосується обов'язку відповідно до Статуту не втручатися у справи, що входять до внутрішньої компетенції будь-якої іншої держави. Зобов'язання держав співробітничати одна з одною. Принцип рівноправ'я й самовизначення народів. Принцип суверенної рівності держав. Принцип добросовісного виконання державами зобов'язань, взятих ними відповідно до Статуту. Декларація про принципи міжнародного права, стосовно дружніх відносин і співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН від 24 жовтня 1970 року. Суверенна рівність, повага до прав, притаманних суверенітету. Незастосування сили чи погрози силою. Непорушність кордонів. Територіальна цілісність держав. Мирне врегулювання спорів. Невтручання у внутрішні справи. Повага до прав людини і основних свобод, включаючи свободу думки, совісті релігії й переконань. Рівноправ'я і право народів розпоряджатися своєю долею. Співробітництво між державами. Добросовісне виконання зобов'язань з міжнародного права.

Основні поняття

Міжнародне співробітництво - регулярна цілеспрямована й координована спільна діяльність учасників міжнародних публічних відносин, що здійснюється на основі загальноновизнаних принципів і норм міжнародного права та спрямована на узгодження їх інтересів для досягнення спільних цілей

Міжнародний спір - юридичний факт, констатація наявності якого вимагає від його учасників та інших заінтересованих суб'єктів міжнародного права реалізації принципу мирного вирішення міжнародних спорів.

Міжнародний спір має формально (об'єктивно) виражену суперечність між суб'єктами міжнародного права з питання факту або права.

Принцип міжнародного права - керівні правила поведінки його суб'єктів, що виникають як результат суспільної практики; юридично закріплені початки міжнародного публічного права. Вони являють собою найбільше загальне вираження і практику поведінки, яка встановилася, і взаємодії суб'єктів міжнародного права на міжнародній арені в рамках міжнародних відносин.

План семінарського заняття

1. Проблема визначення статусу принципів у міжнародному публічному праві.
2. Характеристика основних принципів МПП.
3. Джерела кодифікації основних принципів МПП.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Принципи права-це

А. система юридичних норм, які створені визнаними і вповноваженими на те суб'єктами міжнародного права і регулюють відносини між ними.

Б. правила поведінки, що створюються в процесі міжнародної правотворчості.

В. ціннісні й організаційні основи, на яких право формувалося і впливало на життя суспільств, відносини в межах яких воно регулювало.

Г. виток формування права, система факторів, що визначають його зміст і форми вираження.

2. Декларація про принципи міжнародного права, стосовно дружніх відносин і співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН була підписана

А. 24 жовтня 1977 р.

Б. 24 жовтня 1975 р.

В. 24 жовтня 1972 р.

Г. 24 жовтня 1970 р.

3. Принцип територіальної цілісності держав- це

А. принцип, відповідно до якого держави утримуються в своїх міжнародних зносинах від погрози силою і її застосування як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН.

Б. принцип, відповідно до якого держави-учасниці розглядають як непорушні всі кордони одна одної, як і кордони всіх держав в Європі, і тому вони будуть утримуватися від будь-яких посягань на ці кордони.

В. принцип, відповідно до якого всі народи мають право вільно визначати свій політичний і культурний розвиток, вільно приймати рішення по створенню своєї держави.

Г. принцип, який містить заборону втручатися у внутрішні справи держав і народів в будь-яких формах.

4. Принцип мирного врегулювання спорів - це

А. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть утримуватися в міжнародних відносинах від застосування сили чи погрози силою як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН і з цією Декларацією.

Б. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть поважати права людини і основні свободи, включаючи свободу думки, совісті, релігії й переконань, для всіх без різниці у расі, статі, мові й релігії.

В. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть розв'язувати спори між ними мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку та справедливість.

Г. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть утримуватися від будь-якого втручання, прямого чи опосередкованого індивідуального чи колективного, у внутрішні чи зовнішні справи, що входять до внутрішньої компетенції іншої держави-учасниці, незалежно від їхніх взаємовідносин.

5. Принцип незастосування сили чи погрози силою - це

А. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть поважати рівноправ'я народів і право народів розпоряджатися своєю долею, діючи постійно відповідно до цілей і принципів Статуту ООН і норм міжнародного права, включаючи ті, що відносяться до територіальної цілісності держав.

Б. принцип, відповідно до якого держави-учасниці добросовісно виконуватимуть свої зобов'язання з міжнародного права – як ті, що випливають з загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, так і ті, що випливають з укладених відповідно до МП договорів, учасниками яких вони є.

В. принцип, відповідно до якого держави-учасниці розглядають як непорушні всі кордони одна одної, як і кордони всіх держав в Європі, і тому вони будуть утримуватися від будь-яких посягань на ці кордони.

Г. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть утримуватися в міжнародних відносинах від застосування сили чи погрози силою як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН і з цією Декларацією.

6. Документами, в яких викладено основні принципи міжнародного права, є

А. Конвенція про правовий статус біженців від 28 липня 1951 р., Конвенція про правовий статус осіб без громадянства від 28 вересня 1954 р.

Б. Статут ООН 1945р.; Загальна декларація прав людини (1946 р.), Міжнародний пакт про громадянські й політичні права (1966 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966 р.).

В. Статут ООН 1945.; Паризька конвенція про охорону промислової власності.; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. з факультативними протоколами від 16 грудня 1966 р. і 15 грудня 1989 р.

Г. Статут ООН 1945 р.; Декларація про міжнародно-правові принципи дружби й співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН 1970 р. і Заключний акт НБСЄ (Гельсінкі, 1975).

7. Принцип рівноправ'я і право народів розпоряджатися своєю долею-це

А. принцип, відповідно до якого держави-учасниці поважатимуть суверенну рівність і своєрідність одна одної, а також всі права, притаманні їм суверенітету, до числа яких зокрема входить право кожної держави на юридичну рівність, на територіальну цілісність, на свободу і політичну незалежність.

Б. принцип, відповідно до якого держави-учасниці і будуть поважати територіальну цілісність кожної з державучасниць. У відповідності до цього вони будуть утримуватися від будь-яких дій, не сумісних з цілями і принципами Статуту ООН проти територіальної цілісності, політичної незалежності чи єдності будь-якої держави-учасниці, зокрема від застосування сили чи погрози силою.

В. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть поважати рівноправ'я народів і право народів розпоряджатися своєю долею, діючи постійно відповідно до цілей і принципів Статуту ООН і норм міжнародного права, включаючи ті, що відносяться до територіальної цілісності держав.

Г. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть розв'язувати спори між ними мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку та справедливість.

8. Принцип співробітництва між державами - це

А. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть утримуватися в міжнародних відносинах від застосування сили чи погрози силою як проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями ООН і з цією Декларацією. Ніякими мотивами не може бути обґрунтоване звернення до погрози силою чи до її застосування в порушення цього принципу.

Б. принцип, відповідно до якого держави-учасниці будуть розвивати своє співробітництво одна з одною, як і з усіма іншими державами, в усіх напрямках, відповідно до цілей і принципів Статуту ООН.

В. принцип, відповідно до якого держави-учасниці Держави-учасниці, будуть поважати рівноправ'я народів і право народів розпоряджатися своєю долею, діючи постійно відповідно до цілей і принципів Статуту ООН і норм міжнародного права, включаючи ті, що відносяться до територіальної цілісності держав.

Г. принцип, відповідно до якого держави-учасниці держави-учасниці будуть утримуватися від будь-якого втручання, прямого чи опосередкованого індивідуального чи колективного, у внутрішні чи зовнішні справи, що входять до внутрішньої компетенції іншої держави-учасниці, незалежно від їхніх взаємовідносин.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Здійсніть аналіз принципів міжнародного права та за результатами заповніть таблицю:

Назва принципу	Сутність принципу

2. Напишіть есе: Як співвідносяться принципи «територіальної цілісності держав» та «право народів розпоряджатися своєю долею».

ТЕМА 3. ТЕРИТОРІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Поняття та види територій у міжнародному праві. Поняття «правовий статус» і «правовий режим» використовуються як критерій для юридичної класифікації території. Державна територія. Території з міжнародним режимом. Відкрите море. Міжнародний район морського дна. Антарктика. Космічний простір. Території зі змішаним режимом. Території з особливим міжнародним режимом. Демілітаризована територія. Нейтралізована територія. Поняття державної території та її складові частини. Функції державної території. Державні кордони: поняття, види, порядок установа. Водні кордони держави. Повітряними кордонами держави. Делімітація кордону. Демаркація кордону, правомірні способи зміни державної території. Міжнародно-правовий режим рік та озер. Міжнародно-правовий режим Арктики.

Основні поняття

Ад'юдикація – підстава територіальних змін, яка передбачає взаємну згоду держав сторін спору, згідно з якою вони звертаються до міжнародних судових або арбітражних органів (наприклад, Міжнародний суд ООН).

Акреція – зміна державної території, що відбувається внаслідок дії природних катаклізмів або антропогенної діяльності людини.

Анклав – це частина суходільної території держави, повністю охоплена територією іншої держави або держав. Анклав є невід'ємною частиною території тієї держави, якій належить.

Державні кордони – це фактичні чи уявні лінії на суходільному, водному, повітряному просторі та в надрах, які визначають межі дії державного суверенітету й поширення територіального верховенства держави. Вони відділяють територію однієї держави від іншої, визначають межі державної території з усіма ресурсами, що є матеріальною умовою існування суспільства.

Міжнародний район морського дна – дно морів та океанів, а також його надра за межами дії національної юрисдикції. Він розташований за зовнішніми кордонами континентального шельфу прибережних держав.

Міжнародні канали – це штучні спорудження, які з'єднують моря й океани, розташовані на шляхах інтенсивного морського судноплавства, і використовуються всіма державами відповідно до міжнародного права та національних законодавств.

Міжнародні ріки – ріки, що протікають по територіях або розділяють територію двох або більше держав і використовуються для різних потреб за згодою між цими державами.

Надра – частина земної кори, розташована нижче ґрунтового прошарку та дна водойм, що сягає глибин, технічно доступних геологічному вивченню й освоєнню.

Нейтралізована територія - територія, яку забороняється використовувати як театр воєнних дій або як базу для ведення таких дій в інших регіонах світу. Нейтралізованою може бути лише певна частина держави.

Правовий режим території - визнані у міжнародному праві й у національному законодавстві держави специфічні ознаки і характеристики певної території, що в сукупності визначають і обумовлюють певний, відмінний від інших, порядок її використання.

Статус території - її базисна правова характеристика, визначення її основної належності відповідно до міжнародно-правової класифікації територій.

Цесія – передання частини території однієї держави іншій на підставі договору між ними (поступка території); вона, як правило, вимагає компенсації в грошовій чи іншій формі.

План семінарського заняття

1. Поняття та види територій у міжнародному праві.
2. Поняття державної території та її складові частини.
3. Державні кордони: поняття, види, порядок установалення.
4. Міжнародно-правовий режим рік та озер.
5. Міжнародно-правовий режим Арктики.
6. Міжнародно-правовий режим Антарктики.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Космічний простір – це:
 - А. простір за межами повітряної сфери Землі, що не підлягає присвоєнню жодною державою
 - Б. надскупчення галактик, які розкидані у просторі та у часі на величезній відстані
 - В. відкритий безповітряний простір поза планетою
 - Г. впорядкована або гармонійна система
2. Міжнародні ріки – це

А. ріки, що протікають по територіях або розділяють територію двох або більше держав і використовуються для різних потреб за згодою між цими державами

Б. ріки, що знаходяться всередині одного материка і використовуються для різних потреб за згодою між державами

В. ріки, що розташовані між різними материками і використовуються для різних потреб за згодою різних держав

Г. ріки, що розміщені серед великих островів двох держав і використовуються для різних потреб за згодою між цими державами

3. Орографічний державний кордон - це:

А. лінія, проведена по природних рубежах з урахуванням рельєфу місцевості, головним чином по гірському вододілу і руслах прикордонних рік

Б. пряма лінія, яка з'єднує дві визначені на місцевості точки державного кордону і перетинає місцевість без урахування її рельєфу

В. лінія, що проходить через визначені географічні координати і збігається іноді з тією чи іншою паралеллю або меридіаном

Г. лінії найбільших глибин судноплавної ріки, посередині головного фарватеру або посередині несудноплавної ріки

4. Геометричний державний кордон – це:

А. пряма лінія, яка з'єднує дві визначені на місцевості точки державного кордону й перетинає місцевість без урахування її рельєфу як правило, оминає населені пункти

Б. лінії, що відокремлюють суходільну територію однієї держави від суміжної території іншої держави

В. лінія, проведена по природних рубежах з урахуванням рельєфу місцевості, головним чином по гірському вододілу і руслах прикордонних рік

Г. лінія, що проходить через визначені географічні координати та збігається іноді з тією чи іншою паралеллю або меридіаном

5. Цесія – це:

А. передання частини території однієї держави іншій на підставі договору між ними (поступка території)

Б. усенародне голосування з питання державної належності певної території

В. підстава територіальних змін, яка передбачає взаємну згоду держав сторін спору

Г. зміна державної території, що відбувається внаслідок дії природних катаклізмів або антропогенної діяльності людини

6. Плебісцит – це:

А. зміна державної території, що відбувається внаслідок дії природних катаклізмів або антропогенної діяльності людини

Б. передання частини території однієї держави іншій на підставі договору між ними

В. підстава територіальних змін, яка передбачає взаємну згоду держав сторін спору

Г. усенародне голосування з питання державної належності певної території

7. Ад'юдикація – це:

- А. передання частини території однієї держави іншій на підставі договору між ними
- Б. підстава територіальних змін, яка передбачає взаємну згоду держав сторін спору, згідно з якою вони звертаються до міжнародних судових або арбітражних органів
- В. зміна державної території, що відбувається внаслідок дії природних катаклізмів або антропогенної діяльності людини
- Г. усенародне голосування з питання державної належності певної території

8. Акреція – це:

- А. підстава територіальних змін, яка передбачає взаємну згоду держав сторін спору
- Б. зміна державної території, що відбувається внаслідок дії природних катаклізмів або антропогенної діяльності людини
- В. усенародне голосування з питання державної належності певної території
- Г. передання частини території однієї держави іншій на підставі договору між ними

9. Анклав – це:

- А. територія держави, що містить у собі водні простори, які перебувають на суходільній території й островах (озера, ріки, канали, водойми)
 - Б. частина суходільної території держави, що має вихід до моря
 - В. територія держави, що являє собою стовп повітря певної висоти й охоплює весь повітряний простір над її суходільною та водною територіями
 - Г. частина суходільної території держави, повністю охоплена територією іншої держави або держав
- В особливих випадках, зокрема в разі розпаду держав або реалізації сецесії, процедура визначення державних кордонів новоутворених держав здійснюється відповідно до міжнародно-правового принципу

10. Нейтралізована територія – це:

- А. прилеглі до територіальних вод прибережної держави території моря та континентального шельфу
- Б. територія, яку забороняється використовувати як театр воєнних дій або як базу для ведення таких дій в інших регіонах світу
- В. територія, стосовно якої держава узяла міжнародне зобов'язання скоротити або взагалі не розташовувати в її межах військові укріплення та споруди чи певні види озброєнь
- Г. регіони світу, де здійснюється комплекс заходів щодо забезпечення тривалого миру та безпеки на засадах співробітництва відповідних держав

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізувати історію делімітації та демаркації державного кордону України.
2. Виконайте презентацію за темою «Міжнародно-правовий режим Арктики».

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ НАСЕЛЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ГРОМАДЯНСТВА.

Категорії осіб: громадяни або піддані; іноземні громадяни; особи без громадянства (апатриди). Міжнародно-правові акти, які прямо чи опосередковано стосуються визначення правового статусу населення, зокрема з питань громадянства, екстрадиції, захисту прав людини, статусу іноземців тощо. Правовий статус громадян. Набуття громадянства. Філіація. Натуралізація. Поновлення. Надання громадянства на підставі закону чи іншого внутрішньодержавного акта. Дарування. Винятковий порядок набуття громадянства. Припинення громадянства. Вихід з громадянства (експатріація). Автоматична втрата громадянства (денатуралізація). Позбавлення громадянства. Правовий статус іноземців. Види правових режимів іноземців: режим найбільшого сприяння, національний режим, спеціальний режим преференційний режим. Правовий статус осіб без громадянства. Особливості правового статусу осіб, що володіють множинним громадянством. Міжнародно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців. Право притулку.

Основні поняття

Біженець - особа, яка через цілком обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою раси, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами держави свого громадянства не може або не бажає користуватися захистом цієї держави внаслідок таких побоювань чи не маючи громадянства, перебуває за межами держави свого звичайного місця проживання в результаті таких подій, не може повернутися до неї.

Внутрішньо переміщені особи – це люди або група людей, які були вимушені або зобов'язані тікати або залишити свої домівки чи місця проживання виключно для того, щоб уникнути наслідків воєнного конфлікту, ситуації масового насильства, порушень прав людини або природних чи антропогенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаних державних кордонів.

Громадянство - як стійкий правовий зв'язок фізичної особи з певною державою, який виявляється у наявності встановлених законом взаємних прав та обов'язків.

Іноземець - особа, яка перебуває на території певної держави, не є її громадянином і перебуває у громадянстві іншої держави.

Населення - сукупність усіх індивідів, які проживають у конкретний момент на території тієї чи іншої держави та підпорядковуються її юрисдикції.

Натуралізація – індивідуальне прийняття у громадянство за клопотанням зацікавленої особи. Вона повинна бути лише добровільною; примусова натуралізація суперечить нормам міжнародного права.

Трансферт – автоматичний перехід населення території, що змінює свою державну належність, у громадянство держави, якій вона передається

Філіація – набуття громадянства за народженням. Це найбільш розповсюджений спосіб. Отримання громадянства за народженням що ґрунтується на двох принципах – «праві крові» («*jus sanguinis*») і «праві ґрунту» («*jus soli*»).

План семінарського заняття

1. Поняття населення в міжнародному праві.
2. Міжнародно-правові питання громадянства.
3. Набуття громадянства.
4. Припинення громадянства.
5. Правовий статус іноземців.
6. Правовий статус осіб без громадянства.
7. Особливості правового статусу осіб, що володіють множинним громадянством.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Хто не включається до складу населення певної країни?

- А. особи, які постійно проживають на території держави, однак не виконали особливих процедур для набуття громадянства
- Б. фізичні особи з міжнародними імунітетами, наприклад персонал дипломатичних представництв та консульських установ, глави іноземних держав та урядів тощо
- В. особи з множинним громадянством
- Г. особи без громадянства

2. Як називають осіб з множинним громадянством?

- А. Біпатриди
- Б. Апатриди
- В. Поліпатриди
- Г. Нерезиденти

3. Чим визначається правовий статус громадян?

- А. Загальною декларацією прав людини
- Б. Міжнародним статутом ООН
- В. Національним законодавством
- Г. Декларацією про державний суверенітет

4. На яких двох принципах ґрунтується отримання громадянства за народженням?

- А. «Право землі» та «право осідлості»
- Б. «Право крові» та «право ґрунту»
- В. «Право території» та «право крові»
- Г. «Право сім'ї» та «право ґрунту»

5. Який спосіб набуття громадянства може здійснюватися двома шляхами (реінтеграцією чи репатріацією)?

- А. Поновлення
- Б. Натуралізація
- В. Дарування
- Г. Філіація

Що таке «оптація»?

6. А. автоматичний перехід населення території, що змінює свою державну належність, у громадянство держави, якій вона передається

Б. вольовий спосіб набуття громадянства, який не завжди відбувається за ініціативою особи

В. припинення громадянства на підставі рішення компетентних органів держави, винесеного за клопотанням зацікавленої особи

Г. добровільний вибір громадянства при територіальних змінах, коли особа, за своїм розсудом, може зберегти або змінити своє громадянство

7. Що передбачає преференційний режим іноземців?

А. обов'язок держави надати іноземному громадянину умови перебування, права, свободи й обов'язки, які вона встановлює чи встановить у майбутньому для громадян будь-якої третьої держави

Б. встановлення пільгових умов діяльності для іноземних громадян у межах спеціально визначених територій

В. надання іноземним громадянам таких умов перебування, прав, свобод та обов'язків, якими володіють її власні громадяни

Г. встановлення певних пільгових умов діяльності для громадян окремих держав

8. Ким/чим встановлюється порядок в'їзду й виїзду іноземців?

А. Європейською конвенцією про громадянство

Б. Самою державою

В. Міжнародним статутом ООН

Г. «Правом Женеви»

9. Що таке «експатріація»?

А. припинення громадянства за ініціативою держави

Б. поновлення громадянства особи через повернення в державу громадянства, якщо вона опинилася на території іншої держави внаслідок обставин, що не залежать від її волі

В. припинення громадянства на підставі рішення компетентних органів держави, винесеного за клопотанням зацікавленої особи

Г. добровільний вибір громадянства при територіальних змінах, коли особа, за своїм розсудом, може зберегти або змінити своє громадянство

10. До кого за своїм статусом прирівнюється особа, яка отримала притулок?

А. До біженця

Б. До іноземця

В. До апатрида

Г. До громадянина країни

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізувати способи надання громадянства.
2. Визначити позитивні й негативні наслідки для осіб, що володіють множинним громадянством (поліпатридів).
3. Написати есе за темою «Явище внутрішньо переміщених осіб в Україні після 2014 року».

ТЕМА 5. ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Загальні відомості щодо права міжнародних організацій як галузі міжнародного права. Суб'єкти права міжнародних організацій: міжурядові (міждержавні) або неурядові міжнародні організації. Поняття й ознаки міжнародної міжурядової організації. Наявність міжнародної правосуб'єктності ММУО. Організація Об'єднаних Націй. Основні цілі ООН. Членство в ООН. Головні та допоміжні органи ООН. Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Економічна і Соціальна рада, Рада з опіки, Міжнародний суд, Секретаріат. Спеціалізовані органи ООН. Європейська система міжнародних організацій. Рада Європи. ОБСЄ. НАТО. Органи НАТО. Європейський Союз. Маастрихтський договір 1992 року. Амстердамський договір 1997 року. Лісабонські договори про Євросоюз і про функціонування ЄС 2007 року. Організаційно-інституційна структура ЄС: Європейська Рада, Рада Євросоюзу, Європейський парламент, Європейська комісія, Суд Євросоюзу та суд I інстанції, Європейський центральний банк, Економічний та Соціальний комітети, Суд аудиторів, Європейський інвестиційний банк, комітет регіонів.

Основні поняття

Міжнародна правосуб'єктність - здатність брати участь у міжнародно-правових відносинах, мати права і обов'язки та здійснювати їх у межах і на основі міжнародного права. Суб'єктами міжнародного публічного права є: держави; нації, які ведуть боротьбу за незалежність і створили в процесі цієї боротьби органи національного визволення, що виконують функцію публічної влади і здатні представляти свою націю на міжнародній арені; міжнародні міжурядові організації. Деякі вчені відносять до суб'єктів міжнародного права також і фізичних та юридичних осіб (компанії, концерни тощо).

Міжнародна міжурядова організація - об'єднання трьох або більше незалежних держав, їхніх урядів, інших міжурядових організацій, спрямоване на вирішення певних спільних питань чи організації проектів. Уряди діють від імені своєї держави і представляють її інтереси, дотримуючись поваги її суверенітету.

Дорадчий представницький орган - це колегіальна установа або орган, які створені при органі публічної влади на постійній чи тимчасовій основі з метою забезпечення участі громадян в управлінні державними та

суспільними справами шляхом проведення консультацій з громадськістю, попереднього обговорення питань, віднесених до компетенції органу публічної влади та здійснення громадського контролю за його діяльністю

Спеціалізовані установи ООН - самостійні міжнародні організації, які співпрацюють з Організацією Об'єднаних Націй на основі спеціальних угод з Економічною і Соціальною Радою ООН.

Цілі спеціалізованих установ сформульовані в ст. 55 Статуту ООН:

- сприяти підвищенню рівня життя, повній зайнятості населення і умовам економічного та соціального прогресу й розвитку;
- сприяти розв'язанню міжнародних проблем у галузі економічній, соціальній, охорони здоров'я тощо; міжнародному співробітництву у сфері культури і освіти;
- сприяти повазі й дотриманню прав людини і основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови й релігії.

План семінарського заняття

1. Загальні відомості щодо права міжнародних організацій як галузі міжнародного права.
2. Поняття й ознаки міжнародної міждержавної організації.
3. Організація Об'єднаних Націй.
4. Спеціалізовані органи ООН.
5. Європейська система міжнародних організацій.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Найбільш важливими універсальними конвенціями, що регулюють відносини у зв'язку з укладанням і застосуванням міжнародних договорів, є:

А. Статут ООН 1945р.; Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку від 1 травня 1947р.; Декларація про міжнародні-правові принципи дружби й співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН 1970р.

Б. Стокгольмська декларація з навколишнього середовища 1972р.; Статут ООН 1945 р.; Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12 грудня 1947р.

В. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р.; Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. (Конвенція ще не набула чинності, але її норми мають силу звичаєвих).

Г. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.; Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р.; Декларація про міжнародно-правові принципи дружби й співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН 1970 р. і Заключний акт НБСЄ (Гельсінкі, 1975).

2. Організація Об'єднаних Націй – це

А. об'єднання частини держав Європи, покликане служити організаційною формою для політичного і економічного співробітництва країн-членів.

Б. міжнародна організація незалежних, суверенних держав, які визнали Статут ООН. Її основним завданням є підтримання і зміцнення міжнародного миру та безпеки, розвиток співробітництва між державами.

В. провідна організація міжнародного співробітництва у валютно-фінансовій сфері.

Г. міжнародна регіональна організація, сферою інтересів якої служать економіка і торгівля в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

3. Генеральна Асамблея ООН –це

А. орган, що мав здійснювати контроль за управлінням підопічними територіями (в післявоєнний час було 11 таких територій).

Б. головний орган з координації економічної діяльності ООН та спеціалізованих установ, пов'язаних з ООН.

В. постійно діючий орган Організації Об'єднаних Націй, на який, відповідно до статті 24 Статуту ООН, покладено відповідальність за підтримку міжнародного миру та безпеки.

Г. дорадчий представницький орган, у якому представлені всі держави-члени ООН.

4. Головним завданням Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) є:

А. зміцнення національних служб охорони здоров'я, сприяння підготовці фахівців у галузі охорони здоров'я, боротьба з небезпечними хворобами, охорона здоров'я матері і дитини, –поліпшення стану навколишнього середовища.

Б. сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі, забезпечення адміністративного співробітництва 18 міжнародних міжурядових організацій, що займаються різними аспектами надання допомоги в охороні інтелектуальної власності й авторського права.

В. розвиток міжнародного співробітництва у сфері освіти, науки і культури з метою сприяння досягненню міцного миру і підвищення добробуту народів.

Г. коло питань, пов'язаних із забезпеченням співробітництва з питань судноплавства і безпеки мореплавства, розробкою рекомендацій і проектів конвенцій з морського права.

5. Основною метою НАТО є:

А. захист і сприяння в розвитку прав людини і основних свобод, співпрацю в галузі економіки та екології є такими ж важливими питаннями в підтримці і зміцненні миру і безпеки як і політичні та військові питання.

Б. забезпечення стабільності та добробуту в Північноатлантичному регіоні.

В. сприяння утвердженню миру, добробуту та спільних цінностей народів; побудова спільного внутрішнього ринку та забезпечення вільної і добросовісної конкуренції; боротьба з соціальним відчуженням, дискримінацією; сприяння соціальному захисту і справедливості, забезпечення гендерної рівності; солідарність поколінь і захист прав дітей.

Г. захист та зміцнення плюралістичної демократії та прав людини, сприяння усвідомленню та розвитку європейської культурної самобутності; надання допомоги країнам Центральної та Східної Європи у проведенні та активізації політичних, законодавчих і конституційних реформ; – широка політична та правова діяльність, уніфікація європейського законодавства, прийняття конвенцій, що мають обов'язковий характер для держав, що входять до Ради Європи.

6. Президент Європейської Ради обирається на

- А. 4 роки;
- Б. 3 роки;
- В. 6 років;
- Г. 5 років.

7. Які три співтовариства ввійшли до Євросоюзу і стали його складовими частинами?

- А. Європейське об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС), Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), Європейське співтовариство з атомної енергії (ЄСАЕ);
- Б. Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна організація праці (МОП), Єдиний Європейський ринок (ЄЄР);
- В. Європейський центральний банк (ЄЦБ), Економічний і валютний союз (ЕВС), Європейське економічне співтовариство (ЄЕС);
- Г. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейська комісія (ЄК), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).

8. Штаб-квартира ЮНЕСКО знаходиться в:

- А. Нью-Йорку;
- Б. Женеви;
- В. Парижі;
- Г. Брюсселі.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте механізми прийняття рішень Генеральною Асамблеєю ООН.
2. Охарактеризуйте діяльність однієї зі спеціалізованих установ ООН (ЮНЕСКО, МВФ, ІКАО, ВООЗ, МОП /за вибором студента).

ТЕМА 6. ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРАВО

Поняття, джерела та система права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин. Види органів зовнішніх зносин. Постійні дипломатичні представництва: види, класи. Структура та кількісний склад персоналу дипломатичного представництва. Функції дипломатичного представництва. Дипломатичний корпус. Початок і закінчення дипломатичної місії. Агреман. Вірча грамота. Відзивна грамота. Дипломатичні привілеї та імунітети. Особисті дипломатичні привілеї й імунітети. Поняття та особливості консульського права. Консульство, консульський округ, консульський

патент. Функції консульств. Консульські привілеї та імунітети. Дипломатичне право міжнародних організацій. Функції представництва або постійної місії наглядачів: забезпечення представництва держави, що посилає; підтримання зв'язку між державою, що посилає, і міжнародною організацією; забезпечення участі держави, що посилає, в діяльності організації і захисту її інтересів.

Основні поняття

Дипломатичне представництво - це особливого роду державна установа, завданням якої є підтримка і розвиток офіційних стосунків з країною перебування і захист прав та інтересів своєї держави, її громадян і юридичних осіб.

Дипломатичний імунітет - сукупність прав та привілеїв, наданих дипломатичним керівникам та працівникам дипломатичних установ на території конкретної країни, а також у країнах їхнього перебування.

Дипломатичні привілеї - це пільги, переваги (наприклад, звільнення від податків, митних зборів і догляду тощо), які рядовим іноземним громадянам не надаються. Надаючи іноземним дипломатам особливі права і звільняючи їх від своєї юрисдикції, держава, що приймає, вважає їх "абсолютно вільними" у виконанні своєї місії. Цей принцип походить від суверенного характеру держав та їхньої рівноправності як суб'єктів міжнародного права.

Консульство (консулят) - орган зовнішніх відносин держави, розміщений на території іншої держави (за згодою останньої) для виконання певних функцій.

План семінарського заняття

1. Поняття, джерела права зовнішніх зносин.
2. Система права зовнішніх зносин.
3. Органи зовнішніх зносин.
4. Поняття та особливості консульського права.
5. Дипломатичне право міжнародних організацій.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Джерелами права зовнішніх зносин є:

А. Статут ООН 1945.; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966р.; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. з факультативними протоколами від 16 грудня 1966 р. і 15 грудня 1989 р.

Б. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р., Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., Конвенція про спеціальні місії 1969 р. та Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

В. Стокгольмська декларація з навколишнього середовища 1972р.; Статут ООН 1945 р.; Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12 грудня 1947р.

Г. Статут ООН 1945 р.; Декларація про міжнародно-правові принципи дружби й співробітництва між державами, відповідно до статуту ООН 1970 р. і Заключний акт НБСЄ (Гельсінкі, 1975).

2. Органи зовнішніх зносин – це

А. система юридичних норм, які створені визнаними і вповноваженими на те суб'єктами міжнародного права і регулюють відносини між ними.

Б. постійний державний орган зовнішніх зносин, заснований в іноземній державі на основі двостороннього договору для виконання консульських функцій.

В. державні органи, за допомогою яких здійснюються зв'язки з іншими державами і міжнародними організаціями і які розміщені на території іноземної держави.

Г. державні органи, за допомогою яких здійснюються зв'язки з іншими державами і міжнародними організаціями.

3.Хто очолює дипломатичний корпус?

А. дуаєн;

Б. глава держави;

В. аташе;

Г. посол.

4.Вірча грамота- це

А. офіційний лист глави держави, що послав дипломатичного представника, главі держави, який прийняв дипломатичного представника, про відкликання цього представника із займаного ним поста.

Б. документ, який містить прохання "відпустити" дипломатичного представника. Ці грамоти пересилаються дипломатичним шляхом і не вимагають відповіді.

В. документ, який засвідчує загальні повноваження глави представництва.

Г. прийнята в міжнародній практиці назва договору, укладеного в усній формі, що не позбавляє юрид. значення обов'язки, які накладаються на його учасників.

5. Консульство - це

А. сукупність глав іноземних дипломатичних представництв, акредитованих у країні перебування. В широкому ж значенні цього слова мається на увазі, що дипломатичний корпус складається не тільки із глав представництв, а й дипломатичного персоналу всіх іноземних посольств та місій, акредитованих у столиці країни перебування.

Б. установа, яка входить до системи органів зовнішніх зносин держави і представляє її на визначеній угодою території держави перебування, здійснюючи на ній захист прав та інтересів своєї держави, її громадян і юридичних осіб.

В. особливого роду державна установа, завданням якої є підтримка і розвиток офіційних стосунків з країною перебування і захист прав та інтересів своєї держави, її громадян і юридичних осіб.

Г. централізований апарат, який здійснює зовнішню політику держави, займається її повсякденними зовнішньополітичними справами.

6. Почесний консул - це

А. узагальнене найменування глави та членів дип. персоналу посольства (місії) тієї чи тієї держави, які мають однаковий міжнародно-правовий статус, привілеї та імунітети і розрізняються лише за церемоніалом та етикетом.

Б. дипломатична посада, що означає керівника дипломатичного представництва.

В. дипломатичний представник держави вищого рангу в іноземній державі, або на території держави перебування, (у декількох державах за сумісництвом) і в міжнародній організації. Це звання може присвоюватися керівникам дипломатичних установ на території конкретної держави, представник юридичної особи.

Г. консул, який призначається з громадян країни перебування, або громадянин держави, що представляється, якщо він має постійне мешкання в країні перебування.

7. Агреман-це

А. офіційне повідомлення про хід і наслідки переговорів між державними і громадськими діячами, делегаціями у міжнародних відносинах, а також про досягнуті угоди, рішення (урядові повідомлення) тощо, опубліковані в ЗМІ.

Б. дипломатичний документ, що передається особисто, метою якого є звернути увагу та підкреслити важливість зробленої під час бесіди заяви або переданого прохання. Він також переслідує мету — полегшити подальший розгляд питання, попередити можливість неправильного тлумачення чи розуміння бесіди або усної заяви.

В. документ, в якому розглядається фактична сторона того чи іншого питання, аналізуються його окремі найважливіші аспекти, викладається аргументація на захист своєї позиції або дискутується позиція протилежної сторони.

Г. попередня згода уряду приймаючої держави на призначення даної особи як глави дипломатичного представництва іншої держави.

8. Відзивна грамота - це

А. документ, що офіційно підтверджує закінчення місії попередника.

Б. документ, який засвідчує загальні повноваження глави представництва.

В. прийнята в міжнародній практиці назва договору, укладеного в усній формі, що не позбавляє юрид. значення обов'язки, які накладаються на його учасників.

Г. документ, який надсилається знайомим офіційним особам у випадках, пов'язаних із наданням певної особистої послуги (подяка за запрошення, прохання про сприяння) чи з питань ставити які в офіційному порядку небажано через ті чи інші причини.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Охарактеризуйте документи, які регулюють консульське та дипломатичне право /за вибором студента.
2. Напишіть есе за темою «Місія дипломатичного представництва».

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

Поняття та характеристика міжнародного гуманітарного права. Основні універсальні міжнародні акти по захисту прав людини. Характеристика міжнародного гуманітарного права. Основні джерела, що регулюють міжнародний захист прав людини. Принципи міжнародного гуманітарного права. Міжнародний механізм контролю за дотриманням прав людини. Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод 1950 р. Європейська соціальна хартія 1961 р. Європейський Суд з прав людини створений 21 січня 1959 р. як основний елемент контрольного механізму за дотриманням положень Європейської конвенції з захисту прав людини й основних свобод 1950 р. Захист прав людини у період збройних конфліктів. Правове становище учасників збройних конфліктів. Комбатанти. Найманці. Добровольці. Шпигуни. Парламентери. Військовополонені.

Основні поняття

Омбудсмен - посадова особа, на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян у діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб.

Комбатант - особа, яка входить до складу збройних сил країн, які перебувають у стані військового конфлікту, і має право безпосередньо брати участь у військових діях.

Комбатантами є:

- особовий склад сухопутних, військово-морських і військово-повітряних сил (за винятком медичного та духовного персоналу);
- партизани, особовий склад полків та добровільних загонів, якщо вони мають на чолі особу, відповідальну за своїх підлеглих; мають визначений, добре видимий здалеку відмітний знак; дотримуються у своїх діях правил ведення війни; відкрито носять зброю під час кожного військового зіткнення, а також в час, коли перебувають на очах у противника в ході розгортання в бойові порядки, яке передуює нападу в якому вони будуть брати безпосередню участь;
- екіпажі торгових морських суден, та екіпажі літаків цивільної авіації сторін, задіяних у військовому конфлікті, при умові що судна та літаки переобладнані у військові.

Найманець - людина, яка бере участь у збройному конфлікті, керуючись бажанням отримати матеріальну винагороду, і не є військовослужбовцем будь-якої офіційної армії.

Парламентер - особа, уповноважена однією з воюючих сторін вступити в переговори з іншою про укладення миру, перемир'я, припинення

вогню, капітуляції тощо. Парламентер, а також супроводжуючі його особи (сигналіст-барабанщик, перекладач та особа, що несе білий прапор), користуються правом недоторканності. Розпізнавальним знаком парламентера є білий парламентерський прапор. Парламентера не можна брати у полон, йому має надаватись можливість повернутись до своїх військ.

Військовополонений - особа, що належить до Збройних сил сторони, яка перебуває в стані війни, добровольці, партизани, учасники руху Опору та інші комбатанти, а також деякі некомбатанти - військові кореспонденти, члени екіпажів торговельного флоту і цивільної авіації та інші, які під час війни опинилися у владіворожожї сторони.

План семінарського заняття

1. Поняття та характеристика міжнародного гуманітарного права.
2. Основні універсальні міжнародні акти по захисту прав людини.
3. Міжнародний механізм контролю за дотриманням прав людини
4. Захист прав людини у період збройних конфліктів.

Тестові завдання для самостійної роботи

1. Міжнародне гуманітарне право - це

А. сукупність принципів та норм, які регулюють відносини держав та інших суб'єктів міжнародного права у галузі гарантування міжнародного миру та безпеки, запобігання застосуванню збройної сили, обмеження та скорочення озброєнь

Б. це сукупність принципів і норм, що регулюють відносини між державами з приводу захисту прав людини й основних свобод для усіх, незалежно від раси, статі, мови та релігії як у мирний час, так і в період збройних конфліктів.

В. підгалузь міжнародного приватного права, яка регулює майнові відносини, ускладнені іноземним елементом, що виникають у процесі міжнародного економічного обороту та пов'язані з використанням моря.

Г. галузь міжнародного публічного права, принципи і норми якого регулюють правовий статус повітряного простору та режими його використання з метою аеронавігації.

2. Спеціальним принципом міжнародного гуманітарного права є

А. принцип виключного й повного суверенітету держав над їхнім повітряним простором закріплений у нормах міжнародного права;

Б. базисні норми, на основі яких повинні розроблятися правила поведінки суб'єктів міжнародного права у зв'язку з їх діяльністю в космосі;

В. принцип надання державою на підставах взаємності іншій державі загальних умов, рівних (не гірших), ніж ті, що надаються будь-якій третій державі;

Г. принцип рівності всіх, незалежно від статі, мови, кольору шкіри, раси, походження або будь-яких інших ознак.

3. У якому році була створена Рада Європи?

- А. 1945;
- Б. 1946;
- В. 1949;
- Г. 1952.

4. Штаб-квартира Ради Європи знаходиться в

- А. Страсбурзі ;
- Б. Нью-Йорку;
- В. Люксембурзі;
- Г. Брюсселі .

5. Комбатант — це

- А. постійний дипломатичний представник папи римського в державах, з якими тато підтримує офіційні дипломатичні відносини.
- Б. голова дипломатичного представництва, тобто особа, яка першою із колег по дипломатичному корпусу в країні перебування вручила вірчі грамоти.
- В. військовий експерт, посадова особа (офіцер, генерал), що є офіційним військово-дипломатичним представником армії своєї держави в країні перебування чи міжнародній організації.
- Г. особа, яка входить до складу збройних сил сторони, що перебуває в конфлікті (крім медичного і духовного персоналу), і має право брати особисту участь у воєнних діях.

6. В якому році був створений Європейський Суд з прав людини?

- А. 21 січня 1947р.;
- Б. 21 січня 1949р.;
- В. 21 січня 1959р.;
- Г. 21 січня 1961р.

7. Доброволець — це

- А. військовий експерт, посадова особа (офіцер, генерал), що є офіційним військово-дипломатичним представником армії своєї держави в країні перебування чи міжнародній організації.
- Б. приватна особа, які сама переходить кордон з метою вступити на службу до збройних сил однієї з воюючих сторін.
- В. особа, яка бере участь у військовий конфлікт для отримання особистого прибутку, в іншому випадку є стороннім учасником конфлікту і не є членом жодної іншої посадової особи військовий.
- Г. загальна назва військового звання або чину вищого командного складу збройних сил, а також керівних осіб деяких цивільних відомств.

8. З якого року в Україні відбулось становлення міжнародного гуманітарного права?

- З 1991р.;
- З 1993р.;
- З 1995р.;
- З 1997 р.

9. Парламентер - це

А. особа зі складу збройних сил сторони, що перебуває в конфлікті, яка, діючи таємним способом або під вигаданими приводами, збирає відомості в районі воєнних дій даної сторони з наміром повідомити їх супротивній стороні.

Б. особа, захоплена з метою змусити когось (родичів заручника, представників влади) вчинити певні дії або утриматися від вчинення певних дій заради звільнення заручника, недопущення його вбивства чи нанесення серйозної шкоди його здоров'ю.

В. співробітник служби розвідки.

Г. особа, уповноважена однією з воюючих сторін почати переговори з Іншою стороною і яка прибуває з білим прапором.

10. Засідання Комісії прав людини проходять у

А. Нью-Йорку

Б. Женеві

В. Страсбурзі

Г. Парижі.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Охарактеризуйте міжнародний механізм контролю за дотриманням прав людини.
2. Проаналізуйте діяльність Червоного Хреста в Україні в 2014-2021 рр.
3. Напишіть есе за темою «Право Гааги»/ «Право Женеві» /за вибором студента.

ЗМІСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна робота з дисципліни «Міжнародне право» має на меті виконання ЗВО самостійно завдань для підвищення рівня підготовки і розкриття індивідуальних творчих здібностей. До індивідуальних завдань з дисципліни «Міжнародне право» належать: аналіз реальних ситуацій у міжнародних відносинах, що передбачає застосування теоретичного матеріалу та практичних навичок отриманих під час аудиторної роботи. За бажанням ЗВО, як індивідуальна робота можуть бути оцінені особисті наукові досягнення (тези конференцій наукові статті, наукові роботи, що подаються на конкурси та ін.) та результати неформальної освіти.

Самостійна робота з дисципліни «Міжнародне право» є формою організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються ЗВО під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі з метою засвоєння в повному обсязі РПНД і послідовне формування у ЗВО самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця. До форм самостійної роботи з дисципліни «Міжнародне право» належать різні форми аудиторної та позааудиторної самостійної

роботи, зокрема обов'язковим є виконання оцінюваних тестових завдань з усіх тем дисципліни.

Самостійна та індивідуальна робота Здобувача, що передбачена РПНД, *оцінюється* НПП за *15-бальною* шкалою кожна. Бали за самостійну та індивідуальну роботу виставляються у журналі обліку роботи навчальної групи окремими графами напередодні підсумкового контролю.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативні акти:

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118
3. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199
5. Заключний Акт НБСЄ від 01.08.1975 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055
6. Конвенція про захист цивільного населення під час війни URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
7. Конвенція про поводження з військовополоненими URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153
8. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. No 30. ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
9. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 04.12.1989 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103
10. Північноатлантичний договір від 04.04.1949 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008
11. Положення про Комісію міжнародного права від 21.11.1947 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a01
12. Про міжнародні договори України від 29.06.2004 // Відомості Верховної України (ВВР), 2004, No 50, ст. 540 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a01
13. Статут Ради Європи від 05.05.1949 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001
14. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

15. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

Підручники, навчальні посібники:

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. К.: Фенікс; 2018. 762 с.
2. Буткевич О. В. Історія міжнародного права: підручник. К.: Ліра-Ка, 2018. 408 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9229/Mizhнародне%20pravo_Pidruchnyk_A%20Voitsikhovskyi_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Короткий Т. Р. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права: довідник. К.: Фенікс, 2017. 40 с.
5. Основи права Європейського Союзу: підручник /за ред. Т. Л. Сироїд. Харків: Право, 2018. 456 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Гутник В. Проблеми права війни в наукових працях Херша Лаутерпахта. Філософські та методологічні проблеми права 21.1. 2021. С. 54-59.
2. Допілка, Владислав Олексійович. Розвиток норм міжнародного морського права. The 4th International scientific and practical conference "Discussion and development of modern scientific research. (October 18-21, 2022) Helsinki, Finland. International Science Group. 2022. 487 p. 2022.
3. Калитенко І. О. Трансформація мови комунікацій у контексті міжнародного права. Вісник Національного Авіаційного Університету. Серія: Філософія. Культурологія. 29.1. 2019. С. 170-175.
4. Крилов, М. А. "Категорія громадянство як передумова дипломатичного захисту." Правова держава 2017. №26. С. 179-184.
5. Лук'янова, Галина, Ірина Серкевич. Принципи міжнародного кримінального права. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2020. №1 (25). С. 197-203.
6. Нестерович, Володимир Федорович. Громадянство як одна з ключових вимог для набуття та реалізації суб'єктивного виборчого права. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління 1 (7) (2020): 64-83.
7. Поєдинок, О. Р. Інститут громадянства в міжнародному праві: найважливіші теоретичні питання та їхні практичні наслідки. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. №11. С. 169-178.
8. Роянова, І. "Демілітаризовані та нейтралізовані території в міжнародному гуманітарному праві." Юридичний вісник. 2020. №4 . С. 201-

209.

9. Турчин Я. Б. Дипломатична та консульська служба: підручник; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 329 с.

10. Шуміло І.А. Міжнародна система захисту прав людини: навчальний посібник. Київ: ФОП Голембовська О.О. 2018. 168 с.